

OSAMOSTALJENJE OPŠTINA U VOĐENJU EKONOMSKE POLITIKE U BOSNI I HERCEGOVINI

INDEPENDENCE OF MUNICIPALITIES IN MANAGING ECONOMIC POLICY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Damir Muhić
Semiha Repak

SAŽETAK

U ovom radu razmatraju se mogućnosti većih ovlaštenja na polju privrednog razvoja, opština kao lokalnih zajednica. Unapređenje procesa većeg prijenosa određenih ovlaštenja sa kantonalnih, odnosno sa entitetskih nivoa, na opštine u Bosni i Hercegovini.

I ako pojam „prijenos ovlaštenja“ upotrebljavaju mnoge discipline, on se u kontekstu privrednog razvoja odnosi na višedimenzionalni proces savjetovanja od čijih učinaka opštine sa resursima koji im omogućavaju ubrzaniji privredni razvoj, imaju direktnu korist. Rad se zasniva na pretpostavci da postoje društveno-politička, pravna i administrativna ograničenja ubrzanijem razvoju u većini opština u zemlji. I ako se ta ograničenja mogu razlikovati među pojedinim opštinama, zbog različitog stepena njihova razvoja. Stoga se u radu postavlja pitanje kako rezultirati mogućnost veće samostalnosti lokalnih zajednica u procesu odlučivanja po svim pitanjima njenog privrednog razvoja, kao o elementu održivog razvoja, uzimajući kao polaznu tačku veću samostalnost lokalne zajednice. Prilikom razvijanja te teorije bit će ključno istražiti teoretsku podlogu pojma veće samostalnosti u kreiranju politike privrednog razvoja i njenu vezu s pojmom održivog razvoja. Istraživat će se također, omogućava li bosanskohercegovački društveno-politički sistem, mogućnost prijenosa ovlaštenja sa viših nivoa kojima ta ovlaštenja sada pripadaju, na lokalne zajednice te podržava li održivi razvoj na nivou koji nije samo teoretski. Drugi aspekt ovog istraživanja

usmjeren je na lokalne zajednice i na njihovu sposobnost pokretanja i provođenja procesa ubrzanijeg privrednog razvoja.

Ključne riječi: ekonomska politika, prijenos ovlaštenja, društveni kapital, resursi, održivi razvoj

SUMMARY

This paper considers the possibilities of greater mandate in terms of economic development for local municipalities. The improvement of the process for greater transfer of mandate from cantonal and entity level to municipality level in Bosnia and Herzegovina.

Although the term “mandate transfer” has been used by other disciplines, in terms of economic development it refers to multidisciplinary process of consultation from which municipalities benefits with resources that enables accelerated economic development. The paper is based on assumption that there are social-political, law and administrative limitations to accelerated development in majority of municipalities in country. Those limitations can differ in different municipalities because of the different level of development. Based on that, this paper poses question how to treat possibilities of greater independence of local municipalities in decision making process in terms of greater economic development as an element of sustainable development, taking as a starting point the greater independence of local community. During

the theory development it will be crucial to investigate theoretical framework of greater independence in creating the economic policy and the relation with term sustainable development. It will also be investigated whether the bosnian social-political system enables the mandate transfer from higher levels to local communities level and whether it supports, not only in theoretical terms, the sustainable development. The other aspect of this research is directed to local communities and their ability of starting and implementing the process of accelerated economic development.

Keywords: economic policy, mandate transfer, social capital, resources, sustainable development

UVOD

Prenošenje ovlaštenja za vođenje ekonomske politike, sa viših nivoa na lokalne zajednice u Bosni i Hercegovini dovelo bi do veće samostalnosti opština, što bi imalo velikog značaja za privredni razvoj zemlje. Razvoj i potencijal pojedinaca, obitelji i zajednice poboljšavaju se osposobljavanjem lokalne zajednice, pa se ono može promatrati kao proces ili kao ishod¹.

U konkurentstvu ubrzanijeg privrednog razvoja, predlaže se da se vođenje ekonomske politike sa viših nivoa (entiteta i kantona u FBiH), kao više dimenzionalni proces, a koji karakteriziraju ovi elementi: vanjska ekspertiza, mogućnost učenja i odabira, sposobnost donošenja odluka, sposobnost sprovođenja tih odluka, snošenje odgovornosti za te odluke, postupke i njihove posljedice, rezultati od kojih opština i njeni članovi imaju izravne koristi ili se te koristi preusmjeravaju na druge zajednice i /ili njihove članove². Kako bi se na privredni razvoj orijentirane opštine osamostalile, obično su potrebne društvene

i institucionalne promjene kao preduslov za preraspodjelu moći koja će omogućiti promjene. Te promjene moraju se isodobno odvijati na dva nivoa u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno jednom u Republici Srpskoj: makro nivo (sa entiteta na opštinu, mezonivo (sa kantonalnog na općinski nivo u FBiH). Povezanost aktivnosti na različitim nivoima izaziva probleme provođenju osposobljavanja na lokalnom nivou.

Privredni razvoj temeljen na općinski nivo u zemlji s teretom komunističkog nasljeđa, ratnog razaranja i tranzicijskih problema, predstavljao bi mogućnost lokalnih zajednica da otklone nedostatke dosadašnjeg načina vođenja ekonomske politike.

S obzirom na to, cilj ovog rada je kritički razmotriti temu osposobljavanja opština, radi postizanja održivog privrednog razvoja, i to na primjeru Bosne i Hercegovine. Da bi se postigao taj cilj, u ovome radu postavljaju su brojna pitanja od šire važnosti, a vezana za:

- Prirodu i vrstu osposobljavanja lokalnih zajednica u vođenju ekonomske politike radi privrednog razvoja;
- Vezu osposobljavanja s pojmom društvenog kapitala;
- Ulogu privrednog razvoja na nacionalnom, entitetskom i regionalnom nivou;
- Strukturna i institucionalna (makronivo) ograničenja osposobljavanju lokalnih zajednica u održivom razvoju privrede Bosne i Hercegovine;
- Implikacije pristupanju Hrvatske u EU na osamostaljenje lokalnih zajednica u vođenju ekonomske politike.

U skladu s tim potrebno je potvrditi sljedeće hipoteze: društveni kapital, kao niz formalnih i neformalnih pravila i normi ponašanja, u Bosni i Hercegovini relativno malen i na makronivou i na mezonivou i na mikronivou, pa je on glavna smetnja osposobljavanju i primjeni načela održivosti u lokalnim zajednicama koje su orijentirane na samostalan privredni razvoj.

---

¹ Rappaport, J. (1984). Studies in Empowerment: Introduction to the Issues. Prevention in Human Services 3, str. 1-7

² Sofield, T. H. B (2003) Empowerment for Sustainable Development, Pergamon Press, Oxford

ULOGA DRŽAVE U PROCESU PRIVREDNOG RAZVOJA

Razmatranje problema privrednog i razvoja Bosne i Hercegovine, zahtjeva preispitivanje uloge države, entiteta i kantona, te njihovu povezanost s mnogim aspektima privrednog sistema. Uloga države Bosne i Hercegovine u privrednom razvoju zemlje je minorna, i ona je u najvećoj mjeri prenesena na entitetski nivo. Moć entiteta ostvaruje se kroz različite institucije na različitim nivoima. U Republici Srpskoj je sva vlast koncentrisana na entitetski nivo, dok je u FBiH podijeljena nadležnost između entiteta i Kantona.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, kantoni imaju široka ovlaštenja u vršenju javnih poslova, posebno u sferi fiskalne politike i prostornog planiranja. U Republici Srpskoj, zbog visokog stepena centralizacije vlasti na nivou entiteta, općine nisu imale dovoljan zakonski i stvarni osnov za punu autonomiju lokalne samouprave³. Svi ovi nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini mogu ostvarivati moć na različite načine, a većina će njih manje ili više biti uključena u oblikovanje ekonomske politike. Njihova ekonomska politika direktno ili indirektno utječe na privredni razvoj i na sredine koje se nalaze unutar granica države⁴.

Uprkos velikoj društvenoj važnosti privrednog razvoja, neke vlade (entitetske ili kantonalne) ne uvažavaju mogućnost osamostaljenja opština u vođenju ekonomske politike, kao važno sredstvo privrednog razvoja. Ono što je bio poseban problem u razvitku lokalne samouprave u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, jeste restriktivan odnos prema mogućnosti da veći gradovi dobiju status jedinice lokalne samouprave. U Republici Srpskoj zadržana su rješenja iz vremena rata: Banja Luka je postala je postala gradska jedinica lokalne samouprave, na predratnom prostoru općine Banja Luka. Zadržano je i ratno političko rješenje,

3 Ismeta Mameledžija i Ismar Hadžiosmanović (2012); Konkurentnost lokalne zajednice kroz razvoj privrede i e-uprave, Dobra knjiga, Sarajevo

4 Sofield, T. H. B (2003); Empowerment for Sustainable Development, Pergamon Press, Oxford

po kome šest općina i bez ijednog većeg urbanog centra, čine grad Istočnog Sarajeva, kao jedinicu lokalne samouprave (općine Pale, Srpsko Novo Sarajevo, Srpska Ilidža, Trnovo, Srpski Stari Grad, i Sokolac)⁵. To nije slučaj samo u Bosni i Hercegovini nego i u nekim razvijenim zemljama. Većina njih uprkos tome, prihvata kao realnu činjenicu, mogućnost smanjenje utjecaja na privredni razvoj. C. M. Hall⁶ navodi da „u nastojanju povezivanja vlasti i održivog razvoja, dolazimo do tačke u kojoj država još uvijek ima važnu ulogu jer može intervenirati i usmjeravati njegov razvoj prema postizanju svojih političkih ciljeva“⁷.

Koncept vođenja ekonomske politike od strane opštine, usmjeren je na sadržaj, a ne na formu razvoja, anjegovi glavni sastavni dijelovi Nerfinu (citirano u Sofield, 2003) su:⁸

1. Orijentiran je prema potrebama (usmjerene zadovoljavanju materijalni i nematerijanih potreba)
2. Endogen je (proizilazi iz biti svakog društva, koje definirano suverennošću svojih vrijednosti i vizijom svoje budućnosti)
3. Pouzdaje se sam u sebe (svako se društvo ponajprije na vlastite resurse, energiju svojih članova i na svoje prirodno i kulturno oružje)
4. Ekološki je prihvatljiv (racionalno se koristi resursima biosvere uz punu svijest o potencijalu lokalnog ekosistema, kao i o globalnim i lokalnim ograničenjima koja se nameću sadašnjim i budućim generacijama)
5. Zasniva se na samoupravljanju i sudjelovanju u odlučivanju svih onih na kojie utječe, od ruralnih i urbanih zajednica do svijeta kao cjeline, bez čega se navedeni ciljevi ne bi mogli postići.

5 Mirko Pejanović (2005): Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu, Šahinpašić, Sarajevo

6 "Charles Martin Hall" . Nađi grobu. Dobavljeno 28 siječnja 2015. https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Martin_Hall

7 Hall, C. M. (2005). Tourism, Rethinking the Social Science of Mobility, PearsonEducation LTD., Prentice Hall, England.

8 Sofield, T. H. B (2003); Empowerment for Sustainable Development, Pergamon Press, Oxford

Spremnost prepuštanja vođenja ekonomske politike opštinama, mnogo je izraženija u razvijenim zemljama nego u zemljama u razvoju. Očito je da postizanje navedenih ciljeva traži od država, koje su nekada bile najodgovorniji subjekat razvoja da se odreknu dijela svojih ovlaštenja ili da ih barem podijele s opštinama. U većini razvijenih zemalja konzultativni sporazumi sa zajednicama normativni su dio razvoja, a u zemljama u razvoju takvom se konceptu suprostavljaju elite koje vode te zemlje, a koje ne žele dijeliti moć⁹.

Shodno tome, pored traženja odgovora na pitanje, dali viši nivoi vlasti žele uključivanje lokalnih zajednica u proces donošenja odluka i vođenje ekonomske politike, ništa manje nije važno pitanje jesu li opštine sposobne odlučivati i upravljati svoom ekonomskom budućnošću.

OSPOSOBLJAVANJE OPŠTINE U SAMOSTALNOM VOĐENJU EKONOMSKE POLITIKE

Težnja lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini da utječu na svoj

Tabela 1: Rezultat prenošenja ovlaštenja na polju vođenja ekonomske politike, sa viših na niže nivoe vlasti

Vrsta	Znakovi osposobljavanja
Privreda	Samostalno vođenje ekonomske politike donosi dugoročne finasijske koristi lokalnoj zajednici. Novac se širi unutar opštine, dolazi do poboljšanja na polju infrastrukture i u sektoru pružanja usluga
Psihološko	Raste samopouzdanje radi eksternog priznanja jednostavnosti i vrijednosti prirodnih resursa i tradicionalnih znanja. Raste poverenje u rukovodstvo opštine da će tražiti mogućnosti za ubrzanijim privrednim razvojem. Pristup radnim mjestima i novcu poboljšava društveni položaj stanovnika čiji status inače nizak, kao što su žene i mladi.
Društveno	Privredni razvoj održava uravnoteženost lokalne zajednice ili pridonosi njezinoj uspostavi. Raste povezanost u zajednici jer privredni subjekti surađuju da bi razvili uspješnu djelatnost. Neka srestva koriste se za razvojne inicijative u zajednici, poput onih vezanih za obrazovanje i izgradnju infrastrukturnih kapaciteta.
Političko	Politička struktura zajednice je predstavnički dom na kojima ljudi mogu postavljati pitanja i iznositi probleme vezane za privredni razvoj. Postojeća i novoosnovana preduzeća traže mišljenja interesnih skupina i članova zajednice, a pružaju im priliku da sudjeluju u tijelima odlučivanja

Izvor: Scheyvens 1999, prema Timothy, 2003¹⁰.

9 Tosun, C. (2000) Limits to Community Participation in the Tourism Development Process in Developing Countries, *Tourism Management* 21, str. 613-633

10 Timothy, D. J. (2002): *Tourism and Community Development Issues*. U: Sharpley, R. I Telfer, D.J. (eds) *Tourism and Development, Concepts and Issues*. Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto, Sydney

privredni razvoj, datira od prvih višestranačkih izbora u zemlji. Odnedavno se ta aktivnost intenzivirala, jer rezultati na polju privrednog razvoja u zemlji nisu dali očekivane rezultate. Prema Simmonsu i Parsons osposobljavanje proces kojim se osobama omogućava ovladavanje svojom okolinom i postizanje samoodređenja (citirano u Sofield, 2003)¹¹ na osnovi političke promjene ili promjene društvenih struktura koje utječu na ponašanje državnih organa. Tamo gdje razvoj i planiranje nisu u skladu sa željama lokalnih zajednica i njihovim resursnim mogućnostima, otpor i neprijateljstvo mogu uništiti ukupni potencijal sektora.

Ekonomsko osposobljavanje važno je, jer stanovništvu u cijeloj zajednici omogućava ostvarivanje finasijske koristi od turizma. Psihološko osposobljavanje potiče razvoj samopouzdanje i pnoša na lokalnu kulturu i tradicionalna znanja. Društveno osposobljavanje održava društvenu ravnotežu u zajednici i dovodi do suradnje i povezivanja. Političko osposobljavanje obuhvaća zastupničku demokraciju unutar koje stanovnicu mogu izraziti svoje mišljenje i postaviti pitanja vezana za razvojne inicijative (Timothy).

Koliko bi zajednicu i njene članove trebalo osposobljavati, tj. Koliko će osposobljavanje trebati iskusiti ovisi o razini društvenoga kapitala u zemlji i u samoj zajednici. U knjizi Vrste kapitala, Pierre bourdieu (1983) definira društveni kapital kao skup stvarnih ili potencijalni resursa koji su povezani sa posjedovanje trajne mreže više ili manje institucionaliziranih odnosa koji se zasnivaju na zajedničkom poznavanju i međusobnom priznavanju. Društveni kapital kao niz formalnih pravila i institucija, te neformalnih normi ponašanja stvara okružje u kojima se provodi proces osposobljavanja.

Grootaert i Bastealer (citirano u Vehovec, 2002, str. 36)¹² govore o tri dimenzije

društvenog kapitala, mikrorazini, mezzorazini i makrorazini. Mikrorazina odnosi se na mrežu pojedinaca i kućanstva koja stvara pozitivne eksternalije lokalnoj zajednici. Mezzorazina nastaje vertikalnim udruživanjem. Makrorazina odnosi se na društveno i političko okružje koje oblikuje društveno i političko okružje koje oblikuje društvenu strukturu i omogućava razvoj norma ponašanja (zakona i propisa).

Na mikrorazini stvaraju se mreže pojedinaca i kućanstva. To je društveni kapital u svom najosnovnijem obliku, pa čini samu jezgru života zajednice. Osim neformalne suradnje među pojedincima i kućanstvima, formalna suradnja na toj razini najčešće se ostvaruje posredstvom nevladinih organizacija. One su nastle da bi se bavile humanitarnim radom, pomagale oko razvoja i omogućile održivi razvoj. Osim pojma „nevladine udruge“, koriste se alternativni termini, npr. neovisni sektor, volonterski sektor, civilno društvo itd. Prema Hall i Richards (citirano u Hall, 2000, str. 446), osposobljavanje koje potiču nevladine organizacije zasniva se na stvaralačkoj (kreativnoj, proizvodnoj), a ne na distributivnoj moći. Naime, najvažnije strukture moći su distributivne s obzirom na to da one predpostavljaju oskudnost resursa za koje se pojedinci moraju natjecati. S druge strane, proizvodni pogled na moć predpostavlja da svi imaju moć, odnosno vještine i sposobnosti.

Kao mali doprinos razmjeni iskustva vezanih za neformalne modele i metode potencijala osposobljavaju na lokalnoj razini, slijedi kratak pregled dobrih primjera iz prakse iz Velike Britanije. Tako timothy (2002) spominje Gilovu ideju objavljenu 1996. Poznati pod nazivom „sastanci u dnevnoj sobi“, koji obuhvaćaju neformalna okupljanja malih skupina članova zajednice u skromnoj, ali opuštenoj sredini u zajednici. On objašnjava i pozitivne stvari Fittonove metode stvarnog planiranja, koja se pojavila 1996. Godine, a oblik je gradskog sastanka na kojima se zajednica sastaje prije početka procesu planiranja. Druga metoda koja se Društvena istraživanja, 13(1-2), str. 123-146.

11 Sofield, T. H. B (2003); Empowerment for Sustainable Development, Pergamon Press, Oxford

12 Vehovec, Maja, 2004, “Ekonomska znanost, istraživačka suradnja i institucionalna ograničenja”

pokazala uspješnom su upitnici za kućanstva, čije je pozitivne strane opisao Simmons 1994. godine. Tim se metodama definiraju teme koje su važne za neko područje, usredotočuje na potrebe zajednice i ističu se mogućnost za napredak. Na taj se način svima u zajednici pruža mogućnost sudjelovanja i potiče ih se na duboko razmišljanje o turizmu, lokalnim problemima i okolišu (Timothy, 2002)¹³ ili, kao što je rekao Porter, širi se „društveno ljepilo“ (Porter, 1998.a)¹⁴.

Mreže sastavljene od vlasnika poduzeća i različitih privatnih ili javnih organizacija (ili samo privatnih poduzeća), čiji je cilj suradnja u proizvodnji, marketingu, kupnji ili razvoju proizvoda, stvaraju se na mezzorazini. One mogu biti neformalne ili meke mreže odnosno formalne i tvrde mreže (Franičević i Bartlet, 2000).

Neformalno umrežavanje je jednostavno, posebno u malim zajednicama ili destinacijama, kao što su ruralne destinacije jer su različiti oblici suradnje i partnerstva uvijek bili usađeni u njihovu tradiciju i kulturu. S druge strane, stvaranje formalnih ili tvrdih mreža nešto je teže jer one većim dijelom ovise o institucionalnim pretpostavkama.

Treća razina društvenog kapitala, tzv. Makrorazina, odnosi se na društveno gospodarsko i političko oružje, a utječe na cjelokupni život zajednice ili destinacije. Makrorazina stvara okvir oko unutar kojeg turističke destinacije djeluju i unutar kojeg se odnose odluke o razvoju.

Drugim riječima, ta razina snažno utječe na druge dvije razine društvenog kapitala, pa je ključna u procesu omogućavanja pojedincima i zajednicama da upravljaju svojom sredinom i svojom budućnošću. Samo ako je ta razina „prijateljska“ prema ostalim dvijema razinama može doći do individualne, interpersonalne i interakcijske promjene na razini zajednice.

13 Timothy Mitchell, vladavina stručnjaka: Egipat, Techno-politika, moderne (Berkeley, CA:University of California Press, 2002.). Str. 413

14 Porter, M. E. The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. NY: Free Press, 1985. (Republished with a new introduction, 1998.)

ZAKLJUČAK

U ovome radu raspravlja se o problemima unapređenja procesa osposobljavanja opština, kao lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini i njihovim posljedicama za vođenje ekonomske politike. Očito je da prisutna ograničenja ne moraju biti specifična samo vođenju ekonomske politike, nego se mogu posmatrati kao zajednički problem privrednog razvoja uopšte. Stoga prisutni problemi mogu biti prevaziđeni izmjenama ustavnih načela, koja regulišu ovlaštenja opština kao lokalnih zajednica. Prenosjenje ovlaštenja u vođenju ekonomske politike, sa viših nivoa vlasti na opštine u Bosni i Hercegovini, nebi dala željene efekte, ako se ne donesu određene strategije na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, da bi se uklonila prisutna ograničenja. Da bi se dale preporuke za provođenje ekonomske politike od strane opština, važno je još jednom istaći da ne postoje institucionalni modeli iz prakse drugih zemalja koji bi se mogli priminiti u Bosni i Hercegovini, kao univerzalno rješenje problema. Umjesti toga, potrebno je stvoriti mreže, forume i mjesta na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini za razmjenu iskustva i razradu dobrih primjera iz prakse, ne radi definiranja formule, nego da bi se dokučilo zašto su neke inicijative imale pozitivne učinke, a druge su bile manje uspješne (Stubs, 2006). Međutim, mogu se istaći neke šire definirane preporuke koje bi djelovale kao inspekcije za politiku unapređenja osposobljavanja i pristupa parcipativnog privrednog razvoja, ujedno su i sažetak ovog rada.

Prvo, osposobljavanje općine za samostalno vođenje ekonomske politike, mora se posmatrati u okviru procesa donošenja odluka i u okviru distribucije koristi od privrednog razvoja.

Drugo, taj proces zahtjeva decentralizaciju sistema državne administracije i aktivnosti utvrđivanja mjera ekonomske politike. Stoga treba reorganizirati opštine da bi se branili, zaštitili i prikazali interesi lokalnih stanovnika na njihovom administrativnom

Tabela 2: Pregled pojedinih nadležnosti lokalne samouprave prije i nakon donošenja Zakona o lokalnoj samoupravi

Oblasti	Nadležnosti općine prije donošenja Zakona o lokalnoj samoupravi (primjer ustavnih nadležnosti općina)	Nadležnosti dodjeljenje općinama u RS Zakonom o lokalnoj samoupravi	Nadležnosti dodjeljenje općinama u F BiH Zakonom o principima lokalne samouprave
Lokalni razvoj	<p>Osiguranje lokalnih potreba stanovništva i brige o djeci, obrazovanja i vaspitanja, zapošljavanja, socijalne zaštite, kulture i sporta</p> <p><i>Upravljanje općinskom imovinom;</i></p> <p>Vođenje brige o resursima općine;</p> <p><i>Donošenje budžeta jedinice lokalne samouprave.</i></p>	<p>Usvajanje programa razvoja općine, usvajanje razvojnih, prostornih, urbanističkih i provedbenih planova;</p> <p><i>Donošenje budžeta i završnog računa budžeta;</i></p> <p>Obezbjedenje uslove za razvoj turizma, razvoj i unapređenje komunalnih, sportsko-rekreativnih djelatnosti koje doprinose razvoju turizma;</p> <p><i>Obezbjedenje uslove za razvoj i unapređenje ugostiteljstva, zanatstva i trgovine;</i></p> <p>Usvajanje osnovne zaštite, korištenja i uređenja poljoprivrednog zemljišta i stara se o njihovom provođenju.</p>	<p>Donošenje programa i planova razvoja jedinice lokalne samouprave i stvaranje uslova za privredni razvoj i zapošljavanje</p> <p><i>Donošenje budžeta jedinice lokalne samouprave;</i></p> <p>Utvrđivanje politike upravljanja prirodnim resursima jedinice lokalne samouprave i raspodjele sredstava ostvarenih na osnovu njihovog korištenja;</p> <p><i>Utvrđivanje politike upravljanja i raspolaganja imovinom jedinice lokalne samouprave;</i></p> <p>Pitanja od lokalnog značaja koja nisu isključena iz općinske nadležnosti, niti dodijeljena u nadležnost neke druge vlasti na osnovu ustava i zakona.</p>
Urbanizam	<p>Vođenje urbanističko-stambene politike od značaja za njen razvoj;</p> <p><i>Obavljanje komunalnih i drugih uslužnih djelatnosti, te lokalne infrastrukture;</i></p> <p>Osiguranje korištenja i upravljanja lokalnim građevinskim zemljištem.</p>	<p>Usvajanje urbanističkih planova i obezbjeđivanje njihovog provođenja;</p> <p><i>Praćenje stanja uređenja prostora i naselja na svojoj teritoriji;</i></p> <p>Izdavanje urbanističke saglasnosti i odobrenja za građenje;</p> <p><i>Obezbjedivanje korištenja građevinskog zemljišta;</i></p> <p>Stambeno komunalni poslovi.</p>	<p>Utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline</p> <p><i>Donošenje prostornih, urbanističkih i provedbenih planova, uključujući zoniranje;</i></p> <p>Utvrđivanje i provođenje stambene politike i donošenje programa</p> <p><i>Utvrđivanje politike korištenja i utvrđivanje visine naknada za korištenje javnih dobara;</i></p> <p>Utvrđivanje i provođenje stambene politike i donošenje programa stambene i druge izgradnje.</p>

Sektorska pitanja	Osiguranje uslova za poštivanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Ustavom*;	Obavljanje specifičnih funkcija u oblasti kulture, obrazovanja, sporta, zdravlja i socijalne zaštite, civilne zaštite, informacija, zanatstva, turizma, ugostiteljstva i zaštite okoline;	Osiguranje finansijskih sredstava za djelatnosti u oblasti zdravstva, socijalne zaštite, obrazovanja, kulture i sporta za unapređenje njihovog rada i kvaliteta usluga u skladu sa potrebama stanovništva i mogućnostima jedinice lokalne samouprave;
	Osiguranje uslova rada lokalnih radio i televizijskih stanica u skladu sa zakonom i propisima kantona;	Uređenje i obezbjeđenje obavljanja komunalnih djelatnosti: proizvodnja i isporuka vode, gasa, toplotne energije, javni prevoz putnika, održavanje čistoće, prečišćavanje i odvodnja otpadnih voda, održavanje groblja i pružanje pogrebnih usluga, održavanje ulica, saobraćajnica, parkova, zelenih, rekreacionih i drugih javnih površina, odvođenje voda i drugih padavina i čišćenje javnih površina;	Upravljanje, finansiranje i unaprijeđenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture → vodosnabdijevanje, odvođenje i prerada otpadnih voda, prikupljanje i odlaganje čvrstog otpada, održavanje javne čistoće, gradska groblja, lokalni putevi i mostovi, ulična rasvjeta, javna parkirališta i parkovi;
	Osiguranje javnog reda i mira;	Nadležnosti u oblasti kulture i javnog informisanja;	Utvrđivanje politike predškolskog obrazovanja, unaprijeđenje mreže ustanova, te upravljanje i finansiranje javnih ustanova predškolskog obrazovanja;
	Druga pitanja u skladu sa Ustavom i Zakonom.	Nadležnosti u oblasti socijalne zaštite u praćenju socijalnih potreba građana i definisanje politike socijalne zaštite;	Osnivanje, upravljanje, finansiranje i unaprijeđenje ustanova osnovnog obrazovanja;
		Obezbjeđenje uslove za boravak djece u predškolskoj ustanovi, predškolsko vaspitanje i obrazovanje, preventivnu zdravstvenu zaštitu djece predškolskog uzrasta.	Osnivanje, upravljanje, unaprijeđenje i finansiranje ustanova i izgradnja objekata za zadovoljavanje potreba stanovništva u oblasti kulture i sporta, te osiguravanje uvjeta rada lokalnih radio i TV stanica u skladu sa zakonom.

Napomena: preuzeto: Demir Imamović, Vildana Kadrić Goražde, ALDI POLICY PAPER januar 2007. godine

* nadležnost precizirana Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine

području, a to podrazumijeva dodatna finacijska sredstva, među ostalima za proces dodatnog obrazovanja i osposobljavanje (Tosun, 2000)¹⁵.

Treće, programi obrazovanja i osposobljavanja trebali bi obuhvatiti lokalno stanovništvo radi njegova većeg uključivanja u proces vođenja ekonomske politike, kao preduzetnika i radnika, ali ikao onih koji imaju pravo na život u visokokvalitetnom okruženju.

Preuzimanjem vođenja ekonomske politike, od strane opština, došlo bi do poboljšanje formalnog i neformalnog umrežavanja društvenoga kapitala na mikronivou i na kantonalnom nivou, je tema koju treba razmotriti.

Posljednja, ali i ne najmanje važna na ovoj listi, potrebna je i za boljom primjenom različitih inicijativa i koje dolaze od strane Evropske unije, posebno onih koje su namijenjene osposobljavanju lokalnih zajednica, a samim time i njihovu većem sudjelovanju u ostvarivanju BDP Bosne i Hercegovine.

Najposljednje, potrebno je istaći da će s unapređenjem političkoga, društvenoga, privrednog i psihološkog osposobljavanja među stanovnicima i drugim interesnim skupinama unutar opštine, moći zadovoljiti lokalne potrebe za razvojem, ostvarujući mnoge ciljeve održivosti, uključujući ostvarivanje ravnoteže, ekonomskog i društvenog integriteta i jednakosti te potpunijom zaštitom životnog prostora.

LITERATURA

- [1] Bagić, A. (2004); An overview of Corporate Social Responsibility in Croatia. Zagreb:
- [2] Bourdieu, P. (1983). *Ökonomisches Kapital*,
- [3] Cevat Tosun *Journal of TURIZMA STUDIJE* Vol. 14, broj 2,
- [4] Hall, C. M. (2005). *Tourism, Rethinking the Social Science of Mobility*,

¹⁵ Cevat Tosun *Journal of TURIZMA STUDIJE* Vol. 14, broj 2,

- [5] Pearson Education LTD., Prentice Hall, England.
- [6] Ismeta Mameledžija i Ismar Hadžiosmanović (2012); *Konkurentnost lokalne zajednice kroz razvoj privrede i e-uprave*, Dobra knjiga, Sarajevo
- [7] Mirko Pejanović (2005): *Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu*, Šahinpašić, Sarajevo
- [8] Porter, M. E. *The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. NY: Free Press, 1985. (Republished with a new introduction, 1998.)
- [9] Rappaport, J. (1984). *Studies in Empowerment: Introduction to the Issues*. *Prevention in Human Services* 3, str. 1-7
- [10] Sofield, T. H. B (2003) *Empowerment for Sustainable Development*, Pergamon Press, Oxford
- [11] Tosun, C. (2000) *Limits to Community Participation in the Tourism Development Process in Developing Countries*, *Tourism Management* 21, str. 613-633
- [12] Sofield, T. H. B (2003); *Empowerment for Sustainable Development*, Pergamon Press, Oxford
- [13] Timothy, D. J. (2002): *Tourism and Community Development Issues*. U: Sharpley, R. I Telfer, D.J. (eds) *Tourism and*
- [14] Vehovec, Maja, 2004, "Ekonomska znanost, istraživačka suradnja i institucionalna ograničenja", *Društvena istraživanja*,
- [15] *Development, Concepts and Issues*. Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto, Sydney, <https://hbr.org/>
- [16] Zakoni o lokalnoj samoupravi u FBiH i RS.
- [17] Ustav Bosne i Hercegovine